

Nr 223.

Av herr Rydén, om ändring i anvisningarna till folkskolans kursplaner för ämnet kristendomskunskap.

De försök, som genom framställandet av min interpellation i katekesfrågan vid årets riksdag gjorts i syfte att vinna klarhet över den rätta tolkningen av kungl. kungörelsen nr 370 den 6 december 1929 om ändrad lydelse av anvisningarna till kursplan för ämnet kristendomskunskap i kungörelsen angående undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919, ha endast i ringa omfattning lett till positivt resultat. Genom de uttalanden, som statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet gjorde under debatten i första kammaren beträffande de underordnade skolmyndigheternas befogenhet att bestämma över vad som skall anses som »korta stycken och minnesord» ur Luthers lilla katekes, har snarare risken för en godtycklig tillämpning av den oklara författningsbestämmelsen ökats än minskats.

Herr Almqvists anförande under debatten synes mig fullständigt klargörande beträffande de praktiska konsekvenserna i berörda hänseende. Närmast som ytterligare en utveckling av dessa synpunkter tillåter jag mig framhålla följande:

En av de olägenheter, kungörelsen medför, är, att den giver anledning till olika tolkningar ute i de skilda skoldistriktet om de givna bestämmelsernas syfte och omfattning. De lokala skolmyndigheterna i landets olika delar betrakta nämligen, såsom erfarenheten hittills i rikt mått givit vid handen, frågan om katekesens ställning såsom lärobok i folkskolan från högst olika utgångspunkter.

Inom samtliga skoldistrikt omfattar det övervägande antalet skolrådsledamöter katekesen såsom lärobok i barndomsskolan med ett synnerligen livligt intresse, och det säger sig självt, att dessa icke skola försumma det tillfälle, som nu blivit givet, att framföra yrkanden om vittgående förändringar i kursplanerna för kristendomsämnet i vederbörande skolor. De komma därvid säkerligen att, särskilt efter ecklesiastikministerns nyss åsyftade uttalanden, fästa avseende uteslutande vid den kungl. kungörelsen, och dess oklarhet har icke undanröjts genom vad som hittills förekommit.

Undervisningsstoffets omfattning bestämmes icke av lärarna — de ha endast rätt att uttala sin mening — utan i första hand av den lokala skolmyndigheten, vilkens beslut lärarkåren, hur vitt skiftande meningarna på ifrågavarande område än kan vara inom densamma, är pliktig ställa sig till efterrättelse.

Folkskolinspektörernas befattning med ärenden av ifrågavarande beskaffenhet inskränker sig i stort sett till avgivande av yttrande, därest frågan om

förändringar i kursplanen underställas vederbörande domkapitels prövning. Och uppfattningen bland inspektörerna i fråga om kristendomsundervisningens läggning växlar i mycket hög grad. Domkapitlen åter torde i dylika ärenden ha blott ett intresse, nämligen att giva katekesundervisningen största möjliga utrymme.

Inom varje skoldistrikt av ovan nämnd typ finnes emellertid i regel ett större eller mindre antal föräldrar, som på grund av sin religiösa åskådning icke vilja, att deras barns religiösa fostran skall grundas på katekesens dogmatiska sats. Mot varje sådan far eller mor innebär ett beslut om katekesens återinförande såsom lärobok i barndomsskolan i viss mån ett andligt förtryck, som de säkerligen icke utan missnöje och protester skola finna sig uti.

Inom andra skoldistrikt åter är majoritet på förhand given mot varje förändring i de lokala bestämmelser om kristendomsundervisningen, vilka kommit till stånd på grund av 1919 års undervisningsplan. Men även inom dessa skoldistrikt finnes oftast en minoritet, ehuru den här består av bl. a. representanter, som hysa ett stort och varmt intresse för vidgad katekesläsning i folkskolan. Dessa komma utan tvivel att göra sin mening starkt gällande, och även om deras förslag slutligt avvisas, kan detta dock icke ske utan att religiösa tvister uppstå, och icke heller utan att den ena parten känner sig kränkt i sin religiösa uppfattning.

Vidare må framhållas, att sådan olikhet beträffande de lokala undervisningsplanerna mycket väl kan bli rådande, att t. ex. i stads- och industrisamhällen katekesen icke tilldelas annan ställning än den givits i 1919 års undervisningsplan, medan däremot i närgränsande landsbygdsdistrikt så gott som hela katekesen förelägges till ordagrant inlärande.

Av det anförda framgår, att den nya kungörelsen, vilken avsikten med densamma än må hava varit, är i sällsamt hög grad ägnad att åstadkomma förvirring och giva anledning till tvister och strider på ett ytterst ömtåligt område. Detta måste betecknas såsom så mycket mer beklagligt, som under de 10, år som förflutit efter tillkomsten av 1919 års undervisningsplan, genom ett i regel klokt och förståndigt utfört upplysningsarbete, en klar insikt om meningen med och fördelarna hos den då införda nyordningen i fråga om kristendomsundervisningen i folkskolan blivit allmän i hela landet med undantag av någon enstaka bygd av säregen andlig struktur. Ordning i undervisningen och lugn i förhållandet mellan myndigheter, hem och skola hade blivit resultatet av de 10 årens nydaningsarbete.

Ett av huvudsyftena med 1919 års undervisningsplan var, såsom jag i förstakammardebatten framhöll, att söka lösa problemet att utan kränkande av religionsfrihetens grundsatser bibehålla kristendomsundervisningen i våra barn-domsskolor. Det synes mig uppenbart, att detta i längden icke blir möjligt, om denna undervisning förlorar sin *allmänskristliga* karaktär i anslutning till Jesu förkunnelse, främst bergspredikan, för att i stället växlas in på dogmatiska

spår. Det är faran för en sådan utveckling, som uppstått genom den nu vidtagna ändringen. Det lugn och den avspänning i gamla motsättningar kring barndomsskolans kristendomsundervisning, som 1919 års undervisningsplan ovedersägligen medfört, hotar nu att efterträdas av bitter strid. Katekesfanatikerna låta sig ingalunda nöja med vad de nu vunnit — därom lämnar deras press så gott som dagligen bevis i insändare och upprop. På andra sidan ha långt gående yrkanden om religionsundervisningens omläggning, beskärning eller borttagande framställts, bl a. genom motioner vid årets riksdag. Allt pekar hän mot en upprivande strid kring barndomsskolans kristendomsundervisning — en strid som direkt framkallats eller fått sin näring av den utfärdade kungörelsen.

För den, som i likhet med mig skulle se en *verklig olycka* i att vår svenska barndomsskola av föräldrarnas inställning till vissa de olika kristna samfundens skiljande lärosatser, sprängdes sönder i inbördes kämpande sektskolor, framstår det som en angelägenhet av den största betydelse, att en sådan utveckling förekommes. Såvitt jag kan bedöma, finnes det numera ingen annan utväg ur den tillskapade situationen än att återgå till de föreskrifter, som förut gällt och som skapat avspänning och försonlighet kring en gammal stridsfråga.

I syfte att bereda riksdagen tillfälle att medverka härtill tillåter jag mig vördsam samt föreslå,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att anvisningarna till kursplanerna för ämnet kristendoms-kunskap i kungörelsen angående undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919 måtte återställas till den lydelse, som de ägde före utfärdandet av ovanberörda kungörelse (nr 370) den 6 december 1929.

Stockholm den 31 januari 1930.

Värner Rydén.

